

1. Malia

Třetí největší minojský palácový komplex o rozloze asi 7500 m² se nachází poblíž dnešního města Malia. Jeho starověké jméno není známo, takže se používá tohoto označení. Nachází se na severním pobřeží ostrova v jeho východní části. Tuto archeologickou lokalitu objevil v roce 1915 řecký archeolog Joseph Hadzidakis, systematický výzkum ale zajistila až Francouzská archeologická škola a vede jej dodnes.

Osudy a základní charakteristika místního paláce jsou velmi podobné jiným takovým komplexům. I zde starší palác vznikl na počátku 2. tisíciletí a kolem roku 1700 prošel rozsáhlou destrukcí a opětovným vystavěním celého areálu. Jádrem komplexu je i zde centrální nádvoří, které obklopují řady místností, někde i ve více patrech nad sebou. Jejich využití je obdobné jako v jiných palácích, proto se zde zastavíme jen u několika významných či svěbytných prvků.

Poměrně velkou plochu paláce zabírají i tady skladovací prostory. Jedná se jednak o úzké pravoúhlé místnosti, kde byly po stranách u stěn postaveny velké zásobní nádoby, zvláštní je ale kanál zabudovaný v podlaze, který ústí do sběrné jámy. Soudí se, že sloužil k odvádění rozlitého vína, oleje, atd. Dalším typem skladovacích prostor jsou stavby kruhového půdorysu se sloupem uprostřed, sdružené do skupin po čtyřech těsně k sobě přiléhajících. Dříve se myslelo, že se jedná o cisterny na vodu, dnes převažuje názor, že šlo o sýpky. Další zvláštností tohoto paláce je přítomnost oltáře na centrálním dvoře. Oltáře nejsou v minojském světě ničím zvláštním, nicméně zde překvapuje jeho umístění. Navíc přímo naproti němu se nacházela velká budova zvaná Loggia, která byla s centrálním dvorem propojena nízkým schodištěm a sloužila zřejmě k provozování rituálů. Za ní se pak nacházela pokladnice.

Poblíž tohoto paláce bylo nalezeno velké pohřebiště, kde bylo objeveno mnoho cenných předmětů, velmi známý je např. zlatý přívěsek zpodobňující dvě včely.

2. Kató Zakros

Minojský palác v Kató Zakros je sice o poznání menší než tři dříve jmenované komplexy, přesto je velmi důležitý. Nachází se na samém východě ostrova a ležel přímo na pobřeží, s nedalekým přístavem byl palác spojen silnicí a byl tak jakousi branou k zemím v Levantě. Na počátku 20. století zde zahájil vykopávky D.G. Howarth, ale podařilo se mu objevit jen několik velkých městských domů, přímo k palácovému komplexu se nedostal. Ten odkryl až v 60. letech Nikolaos Platon a práce tam pokračují víceméně až dodnes. Pozdní datum objevu paláce má tu výhodu, že již od počátku výzkumů

se zde mohly aplikovat moderní vědecké postupy a získávat tak přesnější data (na rozdíl třeba od Knossu, objeveného již na konci 19. století).

O starší fázi paláce toho moc nevíme, zanikl zřejmě vinou zemětřesení kolem roku 1700, nový palác byl dokončen až asi o sto let později a fungoval asi sto padesát let, kdy pak kolem roku 1450 zanikl. Šlo zřejmě o náhlou událost, protože při vykopávkách bylo nalezeno mnoho předmětů ještě na svém původním místě. Doposud bylo identifikováno asi 150 místností, u některých půdorysů se ale předpokládá přítomnost dvou pater, seskupených kolem centrálního dvora o rozměrech 30x12 metrů. Jak tomu bylo běžné i jinde, západní křídlo bylo rozděleno na skladovací část a číst rituální – zde byla např. odkryta velká obřadní hala se zbytky freskové výzdoby a také dva ceremoniální rhytony – jeden má podobu býčí hlavy, druhý je zase zdoben plastickým vyobrazením trojlodní svatyně. V západním křídle se nacházela také pokladnice, svatyně a ceremoniální bazének – tento typ místnosti se vyskytuje v palácích běžně a někdy i v soukromých částech paláce, takže mu někteří odborníci přisuzují skutečně funkci lázní. Jiní se ale domnívají, že šlo o čistě rituální zařízení. Ve východním křídle pak Platon identifikoval soukromé komnaty panovníka. Velmi zvláštní stavbou zde je velká cisterna, do které se vstupuje po sedmi schodech. Funkce této nádrže není úplně jasná – mohlo jít opět o místo pro rituální koupel, ale jiné soudí, že šlo o zásobárnu na vodu, bazén nebo dokonce akvárium. Na jih od centrálního dvora se nacházely řemeslné dílny, na sever pak obydlí služebníků, velká kuchyně a velká místnost – snad jídelna nebo hodovní síň. V paláci se nacházel také archiv, v němž bylo objeveno větší množství tabulek s lineárním písmem A.

Na palácový komplex přímo navazovala městská zástavba. Výzkum této lokality není zdaleka u konce, ale už teď se ukazuje, že některé domy zde byly velmi honosné, měly kolem 30 místností a vlastní skladovací prostory.